

Sociale beweging voor agro-ecologische en solidaire voedselsystemen

Agroecology In Action

MEMORANDUM LOKALE VERKIEZINGEN 2018 :

**VOOR EEN TRANSITIE NAAR
AGRO-ECOLOGISCHE EN SOLIDAIRE
VOEDSELSYSTEMEN**

AGROECOLOGY IN ACTION

Agroecology in Action is een beweging van boeren en boerinnen, kleinschalige voedselproducenten, burgerverenigingen die inzetten op duurzame, solidaire en verantwoordelijke voeding, onderzoekers, coöperatieven, milieubeschermers, KMO's uit de sociale en solidaire economie, gezondheidswerkers en actoren in de strijd tegen armoede en voor sociale rechtvaardigheid, NGO's enz.

Samen vormen wij een brede burgerbeweging die haar schouders zet onder de transitie naar agro-ecologische en solidaire voedselsystemen. Wij werken voortdurend aan de ontwikkeling van duurzame voedselsystemen, als alternatief op de huidige industriële productie- en consumptiewijzen die onze ecosystemen vernietigen. Hiertoe hebben wij een aantal engagementen opgenomen, beschreven in een Verklaring die werd opgesteld als sluitstuk van een groot participatief forum in december 2016 waar meer dan 800 burgers aan deelnamen.

Agroecology in Action treedt eveneens op als pleitbezorger bij de beleidsvoerders. In het kader van de lokale verkiezingen vragen wij onze toekomstige verkozenen om (dringend!) maatregelen te nemen ten gunste van een transitie naar agro-ecologische en solidaire landbouw- en voedselsystemen. Dit memorandum sluit aan bij het memorandum van Voedsel Anders.

Contact :

www.agroecologyinaction.be
info@agroecologyinaction.be

ONZE 5 PRIORITEITEN:

- **LOKALE LANDBOUW-
EN VOEDSELSYSTEMEN
DEMOCRATISCH ONTWIKKELEN**
- **LANDBOUWGRONDEN EN
NATUURLIJKE HULPBRONNEN
BESCHERMEN EN TOEGANKELIJK
MAKEN VOOR AGRO-ECOLOGISCHE
PROJECTEN**
- **DE VESTIGING VAN NIEUWE
BOEREN EN BOERINNEN EN AGRO-
ECOLOGISCHE OMSCHAKELING
ONDERSTEUNEN**
- **AGRO-ECOLOGISCHE
CONSUMPTIEMODELLEN
PROMOTEN DIE STOELLEN OP
LOKALE MARKTEN EN KORTE
KETENS TUSSEN
PRODUCENTEN EN CONSUMENTEN**
- **HET RECHT OP VOEDSEL
EN GEZONDE VOEDING
GARANDEREN VOOR IEDEREEN EN
SOLIDARITEITSMECHANISMEN
VERSTERKEN**

LOKALE LANDBOUW- EN VOEDSELSYSTEMEN DEMOCRATISCH ONTWIKKELEN

Het huidige landbouw- en voedselsysteem wordt gekenmerkt door een steeds verdere mondialisering van de toeleveringsketens en een machtsconcentratie in de handen van enkele reuzen in de agro-industrie en de grootdistributie. Dit antidemocratische model brengt heel wat negatieve impact met zich mee op het milieu (klimaatsverandering, aanslag op de biodiversiteit, water- en grondvervuiling, ...) op de gezondheid (herhaalde hygiëneschandalen, zwaarlijvigheid, hart- en vaatziekten, ...) en op maatschappelijke evoluties (prijzdalingen en verstikking van kleine producenten, landroof, preciaire werkomstandigheden, ...)

Er is dringend nood aan een omschakeling naar meer voedselsoevereiniteit : burgers, kleine producenten en actoren aan de basis van het landbouw- en voedselsysteem hebben het recht en de plicht om samen te overleggen over gewenste voedings- en productiemodellen en te voorzien in een beleid van voedselvoorziening als gemeenschappelijk goed. Wij zijn van mening dat deze burgerparticipatie het best tot stand kan komen op het lokale niveau (gemeenten, steden en provincies), waar de landbouw- en voedselsystemen kunnen worden hervormd aan de basis, rekening houdend met lokale omstandigheden.

DAAROM VRAGEN WIJ AAN DE LOKALE POLITIEKE INSTANTIES:

- Om **lokale Voedselbeleidsraden**¹ in te richten waarin vertegenwoordigers van de verschillende lokale landbouw- en voedselorganen samen de verschillende uitdagingen kunnen bespreken en tot vernieuwende en sectoroverschrijdende oplossingen kunnen komen voor de landbouw- en voedselsystemen op gemeentelijk, intergemeentelijk of provinciaal niveau.
- Om zich in hun gemeentelijke beleidsverklaring te engageren tot de uitwerking van een **gemeentelijke strategie voor agro-ecologische transitie en solidaire voedselsystemen**. Burgers moeten (via de Voedselbeleidsraden) mee kunnen werken aan de ontwikkeling hiervan. De strategieën moeten precieze streefdoelen en indicatoren inhouden zodat burgers de gemaakte engagementen kunnen opvolgen en controleren.
- Om hun engagement voor een agro-ecologische transitie en solidaire voeding kracht bij te zetten met de ondertekening van **internationale engagementen, zoals het Verdrag voor stedelijk voedselbeleid van Milaan**. Met dit verdrag hebben momenteel meer dan 160 lokale overheden zich ertoe verbonden maatregelen te nemen om onze voedselsystemen veerkrachtiger, en onze voeding duurzamer te maken. In België sloten steden als Luik, Brugge, Gent en Brussel zich hier alvast bij aan.

1 Voedselbeleidsraden zijn een voorbeeld van het participatieve beleidsmodel dat in de jaren tachtig in Noord-Amerika is ontstaan. Steden als Brussel en Gent hebben reeds zulke raden ingericht. Zie M. Eggen en V. Bonomelli, « *De Voedselraden : Naar een democratisch beheer van voedselsystemen ?* », FIAN Belgium, Brussel, 2017.

LANDBOUWGRONDEN EN NATUURLIJKE HULPBRONNEN BESCHERMEN EN TOEGANKELIJK MAKEN VOOR AGRO-ECOLOGISCHE PROJECTEN

Landbouwgronden en andere natuurlijke hulpbronnen (water, zaden, bossen, ...) zijn essentieel voor een veerkrachtig en duurzaam landbouwsysteem. De Belgische gronden worden echter bedreigd door verstedelijking en herbesteding van de gronden (tot woonwijk, infrastructuurproject, bedrijvenpark, ontspanningszone enzovoort)². Ook zijn zij het voorwerp van speculatie en vermarkting. De Belgische landbouwgronden behoren tot de tweede duurste van Europa en zijn dus ontoegankelijk voor kleine producenten, met name jongeren en nieuwe landbouwers. Bovendien worden de gronden bedreigd door vervuiling en erosie omwille van niet-duurzame landbouwpraktijken. De lokale overheden spelen een belangrijke rol in de bescherming van landbouwgrond en hun toegankelijkheid voor agro-ecologische projecten.

DAAROM VRAGEN WIJ AAN DE LOKALE POLITIEKE INSTANTIES:

- Om een lokaal grondbeleid te voeren dat de **landbouwgronden vrijwaart** (onder andere via gemeentelijke ruimtelijke uitvoeringsplannen). Bij belangrijke infrastructuurprojecten voor de gemeenschap moeten oude industriezones worden heraangelegd zodat dit niet ten koste gaat van landbouwgronden en groene zones.
- Om de **verkoop van openbare gronden** door lokaal beheerde instellingen te verbieden **ze ter beschikking te stellen voor agro-ecologische projecten**. Deze gronden kunnen onder andere dienst doen als **testzones**³ voor nieuwe boeren en boerinnen om hun landbouwactiviteit te testen of om **participatieve burgerprojecten** op te ontwikkelen (gemeenschappelijke moestuinen en boomgaarden, pedagogische projecten rond voedsel, enz.)
- Om het **gebruik van giftige stoffen te verbieden** op gemeentegronden en het professionele en particuliere gebruik hiervan sterk terug te dringen. Hieromtrent moeten de lokale autoriteiten actieplannen opstellen die toezien op de naleving van het verbod van de Waalse regering op het particulier gebruik van glyfosaat en pesticiden die neonicotinoïden bevatten.

² Het ruimtebeslag in Vlaanderen neemt dagelijks toe met 5,8 Ha. België gebruikt gemiddeld twee à drie keer zoveel woonruimte als zijn buurlanden door gebrek aan een coherent ruimtelijke ordeningsbeleid (1,7 keer zoveel als Frankrijk, 2 keer zoveel als Duitsland; 3 keer zoveel als Nederland). Zie A. Bouchedor, "Druk op onze landbouwgronden: Hoe redden we onze bodems van de betonning?", FIAN Belgium, Brussel, December 2017.

³ Door de inrichting van testzones kan een nieuwe boer of boerin gedurende een afgebakende periode op verantwoordelijke en autonome manier zijn of haar landbouwactiviteit uittesten op werkelijke schaal, in een risicobepalend kader. Dankzij deze testperiode kan hij/zij het project zelf, maar ook zijn/haar competenties evalueren om dit te kunnen leiden. Op grond hiervan kan hij/zij beslissen het project te vervolgen, aan te passen of op te geven. Gespecialiseerde structuren bieden hierin begeleiding door op te treden als incubator. Zie bijvoorbeeld: <https://www.crabe.be/content/espace-test-maraicher>

DE VESTIGING VAN NIEUWE BOEREN EN BOERINNEN EN AGRO-ECOLOGISCHE OMSCHAKELING ONDERSTEUNEN

Sinds 1980 heeft België 67% van zijn landbouwers verloren. Bovendien zijn de meeste landbouwers ouder dan 55 jaar en gaan zij in de komende jaren met pensioen, zonder verzekering van opvolging. Naast een moeilijke toegang tot grond worden boeren en boerinnen verstikt door de liberalisering van de internationale markten en de regels die de landbouwindustrie en de grootdistributie dicteren; deze duwen de landbouw een steeds minder duurzame en menselijke kant op.

Steeds meer boeren en boerinnen willen uit deze vicieuze cirkel geraken en op een agro-ecologische manier gaan werken, gebaseerd op weerbaarheid en respect voor de ecosystemen. Deze initiatieven worden echter nog geconfronteerd met talrijke obstakels en een gebrek aan politieke steun. De lokale overheden kunnen een belangrijke rol spelen in de vestigingsmogelijkheden van nieuwe boeren en boerinnen en de agro-ecologische transitie door de steun aan te passen aan de lokale circuits en omstandigheden.

DAAROM VRAGEN WIJ AAN DE LOKALE POLITIEKE INSTANTIES:

- Om de **vestiging van nieuwe boeren en boerinnen te vergemakkelijken**: door competente diensten aan te bieden die de vergunningsaanvraag van agro-ecologische projecten mee ondersteunen en door het voor de boer of boerin mogelijk te maken op zijn of haar grond te wonen, ook in verplaatsbare woningen
- Om **openbare diensten en infrastructuur op te richten ter ondersteuning van de boer.inn.enlandbouw**. Deze moeten lokale agro-ecologische circuits en kennis- en praktijkuitwisseling mee helpen uitbouwen. Bijvoorbeeld, door opleidings- en begeleidingsstructuren te ondersteunen; lokale zaadruilbanken op te richten, en verwerkings- en commercialiseringsstructuren (mobiele slachtbanken; molens, melkerijen, marktgerichtingen voor lokale producenten, enz.); landbouwwerktuigen ter beschikking te stellen; recyclagediensten voor landbouwafval te voorzien; enz. Deze diensten kunnen worden overkoepeld door een **(inter-)gemeentelijke**

landbouwbedrijf⁴ die de juiste (materiële, menselijke, financiële) middelen krijgt om zijn opdracht te kunnen uitoefenen.

- Om **voorrang te geven aan de ondersteuning van lokale boer.inn.encoöperatieven** die zorgen voor uitwisseling van kennis en middelen, bijvoorbeeld door gratis lokalen ter beschikking te stellen en een logistieke, menselijke, financiële en administratieve begeleiding te voorzien.
- Om burger- en boer.inn.eninitiatieven te ondersteunen die inzetten op de **uitbouw van lokale voedselcircuits en voedselgordels**, zoals die in ontwikkeling rond Luik, Brussel, Charleroi, Verviers en Waals Brabant⁵. Om **boer.inn.engarantiesystemen te erkennen en promoten**, zoals de participatieve garantiesystemen (PGS)⁶, samen uitgewerkt en beheerd door boeren, boerinnen en consumentengroepen. Naast de certificering zorgen PGS ervoor dat elkeen wederom inspraak krijgt in zijn/haar voeding.

4 Volgens het 'Wetboek van de plaatselijke democratie en de decentralisatie' in Wallonië kunnen gemeenten (al dan niet autonome) gemeentelijke bedrijven oprichten naast de bestaande gemeentelijke diensten. Het voornaamste nut van gemeentebedrijven (régies communales) is dat zij competent personeel en specifieke middelen kunnen inzetten om de voor het gemeentebedrijf bepaalde doelstellingen te verwezenlijken. In Frankrijk werden een aantal experimenten met gemeentelijke landbouwbedrijven met succes geleid. Ter voorbeeld: <http://www.unplusbio.org/wp-content/uploads/2015/02/Fiche-technique-UPB-r%C3%A9gie-agricole.pdf>

5 De ontwikkeling van voedselgordels draagt er toe bij geïsoleerde initiatieven te ontsluiten, de verschillende spelers in de agro-ecologische transitie samen te brengen; de belangrijkste knelpunten voor de ontwikkeling van lokale circuits te identificeren, kennis en middelen uit te wisselen en tot meer samenwerking te komen met de eters. Zie bijvoorbeeld de voorstelling van de Luikse voedselgordel: <https://www.catl.be>

6 Participatieve Garantiesystemen zijn lokaal georiënteerde kwaliteitsgarantiesystemen. De certificering van de producenten komt tot stand met een actieve medewerking van de betrokken actoren en steunt op vertrouwen, netwerking en kennisuitwisseling (IFOAM). Zie <https://www.ifoam.bio/en/organic-policy-guarantee/participatory-guarantee-systems-pgs>

AGRO-ECOLOGISCH CONSUMPTIEMODELLEN PROMOTEN DIE STOELLEN OP LOKALE MARKTEN EN KORTE KETENS TUSSEN PRODUCENTEN EN CONSUMENTEN

De agro-ecologische transitie heeft niet alleen te maken met landbouwproductie. Om de menselijke en milieu-uitdagingen het hoofd te kunnen bieden moet de gehele voedselketen (van veld tot bord) omgevormd worden. Al heel wat burgerinitiatieven toonden dat er andere, solidaire verdelings- en consumptiemodellen mogelijk zijn tussen boeren, boerinnen en eters. Om echt verandering te weeg te brengen en de agro-ecologische transitie waar te maken moeten deze initiatieven wel worden ondersteund door de overheidsinstanties.

DAAROM VRAGEN WIJ AAN ONZE LOKALE POLITIEKE INSTANTIES:

- Om criteria op te stellen ten gunste van producten afkomstig van agro-ecologische productiemodellen, de korte keten en rechtvaardige handel voor de aanbestedingsmarkt van gemeenschaps catering (scholen, rusthuizen, OCMW's, ...). Talrijke initiatieven in Europa en België toonden reeds het nut hiervan op het vlak van gezondheid, milieu, werkgelegenheid en lokale economische ontwikkeling. Handleidingen bestemd voor openbare instanties en lokale instellingen beschrijven de hierin te volgen procedures en te vermijden valkuilen⁷.
- Om de mogelijkheid te onderzoeken om de gemeenschaps catering direct te bevoorraden via de **gemeentelijke landbouwbedrijven**, wat lokale landbouwproductie- en verwerkingsactiviteiten tot stand kan brengen onder direct beheer van de gemeenten⁸.

- Om **nieuwe voedselmarkten voor lokale producenten op te zetten en te onderzoeken of er intergemeentelijke groothandels⁹ opgericht kunnen worden** waarbij lokale producenten en landbouwers voorrang krijgen voor de bevoorrading.
- Om **alternatieven te ondersteunen voor de grootdistributie**, zoals samenaankoopgroepen, solidair met de boerenlandbouw (GAC, GASAP)/ (Voedselteams, CSA-groepen) en coöperatieve (super-)markten.
- De **verkoop van slechte voeding (snacks, soda's enz.) te verbieden** in de gemeentelijke instellingen en vooral in jeugdstructuren (scholen, jeugdhuisen enz.).
- Om **sensibiliseringscampagnes te voeren** met het oog op de indijking van overconsumptie (van vlees en industriële dierlijke producten, te vette, gesuikerde, industrieel verwerkte producten, ...) en de promotie van gezondere, duurzame, verantwoordelijke, lokale en seizoensgebonden voedingswijzen.

⁷ Zie bijvoorbeeld INNOCAT, "Sustainable public procurement of school catering services", 2015. http://www.sustainable-catering.eu/fileadmin/user_upload/InnocatReportFINAL_interactive.pdf; Bruxelles-Environnement, « Programme 'Cantines Durables' », Info-Fiches Alimentation, 2015.

⁸ Zie als voorbeeld de Franse gemeente Mouans-Sartoux: « Produire bio et local : les bienfaits d'une régie agricole communale », <https://www.elueslocales.fr/actualites/developpement-durable/produire-local-bio-pari-ambitieux-regies-agricoles-communales/>

⁹ Zo heeft Frankrijk "des marchés d'intérêt national" (markten van nationaal belang), oftewel MIN opgericht. Dit zijn openbare diensten met als opdracht de lokale winkels, restaurants en dergelijke te bevoorraden via gerelocaliseerde circuits.

HET RECHT OP VOEDSEL EN GEZONDE VOEDING GARANDEREN VOOR IEDEREEN EN SOLIDARITEITSMECHANISMEN VERSTERKEN

In België loopt één persoon op vijf het risico op armoede en sociale uitsluiting; meer dan 650.000 personen kampen met ernstige materiële tekorten. Dit betekent een ernstige aantasting van hun recht op gepaste voeding en andere basisrechten, te wijten aan een onrechtvaardig economisch en maatschappelijk beleid. Bovendien vertrekt de voedselhulp aan kansarmen nog grotendeels vanuit een liefdadigheidsvisie, met industriële levensmiddelen van slechte kwaliteit. Wij vragen dat de lokale openbare autoriteiten voor iedereen het recht garanderen om zich op een waardige manier te voeden en dat zij opwaartse solidariteitsmechanismen ondersteunen tussen boeren en mensen in kansarmoede.

DAAROM VRAGEN WIJ AAN DE LOKALE POLITIEKE INSTANTIES:

- **Om steun te bieden aan bestaande voedselhulpdiensten** (voedselbanken, sociale restaurants, sociale kruideniers) en ervoor te zorgen dat zij zich zo veel mogelijk kunnen bevoorraden met kwaliteitsvolle producten, uit de korte keten.
- Om **samenwerkingsverbanden en partnerschappen aan te moedigen tussen alle actoren van eenzelfde grondgebied** (OCMW's, verenigingen die werken rond voedselhulp, kansarmoedebestrijding en/of duurzame voeding, lokale producenten enz.) om zo **vernieuwende, sterkere solidariteitsmechanismen te kunnen ontwikkelen vanuit een** agro-ecologische transitievisie. Het is van belang dat deze initiatieven er met een gepaste methodische aanpak (participatie, co-constructie, globale maatschappelijke aanpak, enz.) op toezien dat zij werkelijk beantwoorden aan de behoeften van hun publiek. Deze initiatieven kunnen bijvoorbeeld solidaire samenaankoopgroepen met personen in kansarmoede ondersteunen; "boerenkostcheques" lanceren bovenop de sociale uitkeringen waarmee men inkopen kan doen in de lokale korte keten; voor een solidaire herverdeling zorgen van landbouwoverschotten en andere niet verkochte producten; enz.
- Om **integratiekansen te scheppen via werk in agro-ecologische projecten en initiatieven rond solidaire voeding**, in samenwerking met de begeleidende structuren.
- Om **agro-ecologische projecten te ontwikkelen met een sociaal oogmerk**, in het belang van sociale cohesie (bijvoorbeeld : gemeenschappelijke moestuinen, samenaankoopgroepen, dorpsmarkten enz.).

- > Wij nodigen alle burgers die onze waarden delen uit om hun lokale kandidaten aan te spreken over deze eisen om de agro-ecologische transitie mogelijk te maken.
- > Wij nodigen alle kandidaten uit om ons hun engagementen ten behoeve van de agro-ecologische transitie kenbaar te maken.
- > Indien u vragen hebt over dit memorandum, contacteer dan de coördinatie van Agroecology in Action :
www.agroecologyinaction.be
info@agroecologyinaction.be

Agroecology In Action

